

Sp. zn. 2769/2017/VOP/PMJ-9577/2017
Datum 30. května 2017

Vážený pane A.,

odpovídám na Váš podnět ze dne 2. 5. 2017, ve kterém nesouhlasíte s názorem vedoucí právního odboru Kanceláře veřejného ochránce práv Mgr. Petry Zdražilové vyjádřeným v dopisu ze dne 27. února 2017. Uvedený závěr se týkal výkladu otázky tzv. **celkových sociálních poměrů** upravené v § 15 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi¹ ve vztahu k Vaší bytové situaci spojené s poskytováním doplatku na bydlení. V souvislosti s vyložení této právní otázky žádáte o posouzení rozhodnutí Ministerstva práce a sociálních věcí (dále též „MPSV“) ze dnů 22. 9. 2016, 3. 1. 2017 a 23. 1. 2017, kterými byla zamítnuta Vaše odvolání proti rozhodnutím Úřadu práce ČR, krajské pobočky v Brně (dále též „úřad práce“), ze dnů 28. 6. 2016, 17. 10. 2016 a 14. 11. 2016 vztahujícím se k odnětí doplatku na bydlení a následnému zamítnutí Vašich dvou žádostí o jeho přiznání.

Vedoucí právního odboru Kanceláře veřejného ochránce práv Vás dopisem ze dne 27. února 2017 seznámila s možnostmi dalšího procesního postupu a rovněž tak se svým náhledem na aplikaci § 15 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi, který je po účely poskytování doplatku na bydlení ve Vaší věci stěžejní.

Pro odnětí doplatku na bydlení a zamítnutí žádostí o jeho přiznání je podstatné, že Vám úřad práce **odmítl v posuzovaných rozhodnutích započíst nájemné sjednané ve výši 7.000,- Kč** a do odůvodněných nákladů na bydlení **započítl pouze náklady za služby** ve výši 3.000,- Kč a zálohu za **elektřinu** ve výši 1.149,63 Kč. Pronajímatelem bytu 2+1 je Vaše matka B. A., která je vlastníkem rodinného domu na XXX, v rodinném domě se nacházejí dvě bytové jednotky. Úřad práce a MPSV nezohlednění sjednaného nájmu podrobně odůvodnily odkazem na § 15 zákona o pomoci v hmotné nouzi a MPSV dále podpůrně poukázalo na rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 11. 5. 2016, č. j. 20 Ad 48/2015-27, dostupný z www.nssoud.cz.

V dopisu ze dne 27. 2. 2017 jste již byl informován, že zákon o pomoci v hmotné nouzi předpokládá výpomoc mezi nejbližšími příbuznými. Úřad práce při posuzování celkových sociálních a majetkových poměrů hodnotí podle § 15 zákona o pomoci v hmotné nouzi také **využívání jiného než vlastního majetku, které umožňují zpravidla osoby blízké**. V této souvislosti přihlédl ke skutečnostem, že Vámi užívaný byt v rodinném domě o dvou bytových jednotkách vlastní Vaše matka. V rámci správní úvahy o stanovení odůvodněných nákladů na bydlení s přihlédnutím k Vaším celkovým sociálním poměrům

¹ Podle § 15 odst. 1 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, se pro účely tohoto zákona celkovými sociálními poměry rozumí podíl rodiny na trvání stavu hmotné nouze, do kterého se osoba dostala. Při posuzování celkových sociálních poměrů příslušný orgán pomoci v hmotné nouzi posuzuje také využívání jiného než vlastního majetku, které umožňují zpravidla osoby blízké.

pak ob stojí jeho závěr, že ve Vašem případě uznal pouze náklady na bydlení spočívající v úhradě služeb a energií, nikoliv však úhradu nájmu 7.000,- Kč připadajícího Vaší matce.

Vážený pane A., k výše uvedeným závěrům úřadu práce a MPSV, které v obdobných případech, jako je Váš, zastávám i já, mi dovolu te doplnit následující. V souvislosti se svým bydlením pobíráte dávku státní sociální podpory – příspěvek na bydlení, která například v srpnu 2016 činila 5.442,- Kč. Pro oblast pomoci v hmotné nouzi je však při poskytování dávek na bydlení typické, že úřad práce v souladu s právní úpravou zohledňuje, zda by nemohlo dojít k využívání majetku osob blízkých – posuzuje podíl rodiny na vzniku a trvání hmotné nouze optikou dotčeného zákona. Cílem využití majetku osob blízkých je pak stavu hmotné nouze předejít nebo jej následně zmírnit. Takto je v systému dávek pomoci v hmotné nouzi zohledněn princip subsidiarity,² tedy že dávková pomoc od státu nastupuje až tehdy, nemůže-li osoba v hmotné nouzi vyřešit svou situaci s pomocí osob blízkých. Úkolem úřadu práce při nežádoucím stavu trvající hmotné nouze je pak alespoň výši dávkou individualizovat, a to s ohledem na využití majetku blízkých, s pomocí správní úvahy. Typicky pak uvedenému korektivu podléhá správní úvaha při hodnocení nájmu sjednaného mezi rodiči a dětmi. Stejná východiska ostatně zastává i odborná literatura.³

Z obdobných závěrů vycházely i správní orgány, které v označených rozhodnutích mimo jiné dostatečně zdůvodnily, proč usuzují, že je **výše nájmu v částce 7.000,- Kč** v situaci, kdy **nemáte žádný příjem**, likvidační a měla by být zvážena její **přiměřenost ve vztahu k Vaším příjmům**.

Jelikož jste dále poukazo val na skutečnost, že z rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 11. 5. 2016, č. j. 20 Ad 48/2015-27, vyplývá toliko závěr⁴, že pronájem mezi blízkými neodporuje dobrým mravům, přijmete prosím i následující informace.

Tamní soud shledal zákonným postup úřadu práce, který do odůvodněných nákladů **odmítl zohlednit nájemné ve výši 4.000,- Kč⁵ žalobci**, který bydlel v samostatné bytové jednotce **3+1** v rodinném domě ve vlastnictví jeho matky. Soud ve vztahu ke **sjednané výši nájmeného**, která dle jeho úsudku odporuje dobrým mravům, zohlednil i výši **příjmu žalobce** – pobírání důchodu ve výši **5.045,- Kč** a okolnost, že žalobce nemůže dosáhnout vyššího příjmu.

Úřad práce pak při svém rozhodování z tohoto rámce nikterak nevybočil, naopak nelze přehlédnout, že ve své situaci (na rozdíl od žalobce) obýváte se synem byt 2+1

2 Pomoc v hmotné nouzi je poskytována na základě principu subsidiarity, zásadně tedy jen tehdy, pokud žadatelé a osoby s nimi společně posuzované nejsou schopni ani při vynaložení veškerého úsilí, jež lze po nich spravedlivě požadovat, zajistit si svoje potřeby sami, a to i za pomoci osob blízkých.

3 Např. BECK, Petr; GRUNEROVÁ Ivana; PAVELKOVÁ Miroslava, *Zákon o pomoci v hmotné nouzi. Zákon o životním a existenčním minimu*. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2016, Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2012. S. 65. ISBN 978-80-7478-977-2.

4 Z citovaného rozsudku vzešla právní věta: „*Při posuzování celkových sociálních poměrů dle § 15 odst. 1 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, je třeba vycházet z toho, že placení nájmeného mezi blízkými příbuznými při soužití v jednom rodinném domě, byť ve dvou samostatných bytových jednotkách, samo o sobě neodporuje dobrým mravům a není v rozporu se zákonem, neboť rodiče obecně vůči svým zletilým dětem nejsou ze zákona povinni poskytovat jakékoliv plnění. Dobrým mravům však odporuje dohodnutá výše nájmeného, která je likvidační pro zletilé dítě vzhledem k jeho příjmu a neschopnosti i přes značné úsilí dosáhnout s ohledem na svůj zdravotní stav vyššího příjmu.*“

5 Náklady za služby a energie úřad práce obdobně jako ve Vašem případě započítal.

při sjednaném nájemném ve výši 7.000,- Kč, aniž dosahujete příjmu a dle rozhodnutí úřadu práce jste dlouhodobě veden v evidenci uchazečů o zaměstnání bez nároku na podporu v nezaměstnanosti (jiné příjmy nedeklarujete). Závěr úřadu práce o předpokladu pomoci blízké rodiny je pak obdobný závěru soudu, který i za situace podstatně nižšího sjednaného nájmu a přistupujících okolností mimo jiné vyslovil, že „*v souzené věci bezesporu lze očekávat řešení sociální situace žalobce i za pomoci jeho matky*“.

Dovolte mi tak shrnout, že dávky pomoci v hmotné nouzi poskytují sociální ochranu v situaci, kdy žadatel či příjemce není schopen sám ani za pomoci rodiny zajistit základní životní potřeby, tedy po vyčerpání všech dostupných možností. Náklady na bydlení Vám částečně pokrývá příspěvek na bydlení a při vědomí, že k obývanému bytu Vás váží i jeho úpravy pro potřebu syna a další povinnosti, odkazuji na výše uvedené závěry o potřebě součinnosti **rodiny při stanovení nájmu**. Tyto úvahy se nijak nedotýkají smluvní svobody při určení nájemného mezi rodiči a dětmi, **nicméně v oblasti pomoci v hmotné nouzi mohou mít vliv na nárok a výši dávky**.

Vážený pane A., nezbývá mi než uvést, že v postupu úřadu práce i MPSV při hodnocení výše sjednaného nájemného nespátřuji svévoli či nezákonnost, ale pouze důsledek aplikace právní úpravy ve vztahu k Vaším konkrétním nákladům na bydlení, a to pro účely stanovení nároku na doplatek na bydlení.

S pozdravem

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv